

บทที่ 1

บทนำ

ตำนานนั้นสำคัญไฉน

ค่านิยม วัฒนธรรมของสังคมแบบปิตาธิปไตย (Patriarchy) และสภาพเศรษฐกิจ-สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัย มีผลต่อการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้หญิง ส่งผลให้ผู้หญิงต้องวิ่งตามกระแสของสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งต่าง ๆ จากภายนอกเข้ามากระทบร่างกายผู้หญิงทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้ร่างกายของผู้หญิงเป็นเสมือนโครงการที่ไม่มีวันจะสร้างเสร็จสมบูรณ์ (Body Project) (ปริตตา เจลิมนเผ่า กอนันตกุล, 2541, น. 3) โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับ “ตำนาน” ของผู้หญิงที่มักมีการนำเสนอภาพตัวแทน (Representation) ในลักษณะที่เอื้อต่อระบบทุนนิยม และสนับสนุนอำนาจของสถาบันกระแสหลัก จึงทำให้ภาพตัวแทนของ “ตำนาน” ที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัยแตกต่างกันไปตามสถานการณ์และผลประโยชน์ของผู้มีอำนาจ หรือผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ เช่น สถาบันทางการแพทย์ที่มีอำนาจและความชอบธรรมในการดูแลเรื่องสุขภาพอนามัย (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2543, น. 21) ผู้หญิงจึงอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์เชิงความรู้และอำนาจจากสถาบันกระแสหลัก อันประกอบด้วย ครอบครัว ศาสนา การศึกษา เป็นต้น

ภาพตัวแทนของผู้หญิงที่ปรากฏในประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน เป็นเรื่องราวที่บันทึกตามความคิด ตามความสนใจ ตามจินตนาการและความรู้ของผู้ชาย ผ่านคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งด้วยเนื้อหาแบบเดิม ๆ ที่ตอกย้ำภาพตัวแทนของผู้หญิงในฐานะเมียและแม่ที่ดี เป็นหญิงสาวที่ใสซื่อแสนสวย และโดยความเป็นผู้หญิงที่นิยามจากคุณลักษณะของความสวย ความสาว ความเป็นเมีย ความเป็นแม่ตัวเอง ผู้หญิงจึงถูกสร้างภาพตัวแทนโดยใช้เรือนร่างเป็นตัวนำเสนอ สรีระส่วนที่มีการกล่าวอ้างถึงมากในการนำเสนอภาพตัวแทนให้ผู้หญิงคือ “ตำนาน” ด้วยการใช้นามเป็นสัญลักษณ์ในบริบทต่าง ๆ เพื่อสื่อถึงภาพตัวแทนของผู้หญิงที่พึงปรารถนา ดังเช่น บทชมความงามของนางในวรรณคดี ที่มีการให้ความหมายและเปรียบเทียบตำนานผู้หญิงกับลักษณะต่าง ๆ เช่น นมเจ้าอนงามปลั่งตั้งเงินยวง ...สองถันตั้งดวงประทุมทอง ...ตำนานตั้งดอกบัวบาน ...ตำนานบานตั้งดอกอุบลเพ็ญแย้ม ...เต้าตั้งเต่งโตกล่างช่วง ...เต้าตั้งตั้งดอกประทุมมา ฯลฯ และโดยสรุป นมสวยคือนมที่ตั้งเต้าตมเต่งจนฐานนมชิดกัน ปลายเต้าคล้อยลงนิด ๆ หัวนมงอนขึ้นหน่อย ๆ และเบนออกจากกันหน่อย ๆ (ภาษิต จิตภาษา, 2546, น. 128) และนี่อาจเป็นภาพ

ตัวแทนของ “เต้านม” ที่มีการนำเสนอมาตั้งแต่สมัยโบราณ และผลิตซ้ำ ๆ จนเป็นภาพเหมารวมของ “เต้านม” ที่สวยที่สุดของผู้หญิงและเป็นที่ต้องตาต้องใจของผู้ชายมากที่สุด ผู้หญิงที่ไม่มีสรีระเรียวร่างตามภาพที่ปรากฏ จึงเกิดความทุกข์ มองว่าเป็นปมด้อยของตนเอง

“เต้านม” ของผู้หญิงถูกกำหนด ถูกจับจ้องมองดู และให้คุณค่าที่แตกต่างกันไปตามกาลเวลา สถานที่ ชนชั้น เชื้อชาติ และวัฒนธรรม คนแต่ละอาชีพให้สัญลักษณ์ต่ออวัยวะส่วนนี้แตกต่างกันไป หากเด็กทารกพูดได้ คงชื่นชม “เต้านมแม่” ว่าเป็นแหล่งอาหารที่พิเศษสุดที่จะหล่อเลี้ยงชีวิตเขาให้อยู่รอดได้ ส่วนในมุมมองของ “แพทย์” ให้ความสนใจในการวินิจฉัยโรคต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเต้านม เช่น มะเร็งเต้านม การผ่าตัดคีัลยกรรมเต้านม สำหรับพ่อค้านักธุรกิจ ก็มักจะมองว่า เต้านมแบบไหน ขนาดไหน ที่ทำกำไรสูงสุดให้กับตนเอง จึงสนใจในการผลิตสินค้าให้สอดคล้องกับความนิยมของผู้บริโภคทั้งทางตรงและทางอ้อม แล้วตัวผู้หญิงเอง จะมีสิทธิในการตัดสินใจว่าควรมีวิธีการจัดการอย่างไรกับอวัยวะส่วนนี้ของตนบ้าง มีทางเลือกกับการใช้อวัยวะส่วนนี้ได้หรือไม่ว่าจะเป็นการเลือกใช้เสื้อผ้า การเลือกใช้อะไหล่ การตัดสินใจเลือกวิธีการรักษาอาการป่วยจากโรคมะเร็งเต้านม หรือแม้กระทั่งการตัดสินใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ก็ตาม

ด้วยความแตกต่างทางกายภาพของสรีระระหว่างเพศหญิงและเพศชาย จึงนำไปสู่ความเชื่อและความคาดหวังในบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน คุณค่าของผู้หญิงอยู่ที่ความสวยและความสาว ผู้หญิงต้องมีหน้าที่ในการดูแลผู้อื่น ต้องให้ความสำคัญกับหน้าที่ลูกสาวที่ดีของพ่อแม่ เป็นภรรยาที่ดีของสามี และเป็นแม่ที่ดีของลูก มากกว่าความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตตามที่ตนปรารถนา ร่างกายผู้หญิงเปรียบเหมือนพื้นที่แห่งอำนาจและความหมายที่สถาบันต่าง ๆ ในสังคมเข้าปะทะอยู่ตลอดเวลา เป็นการตอกย้ำถึงความสวยงามของรูปลักษณ์เท่านั้น ระบบทุนนิยมจึงเข้ามามีบทบาทต่อรูปทรงของเต้านม เพราะถือว่ารูปร่างและทรวดทรงที่งดงามของผู้หญิงสามารถเป็นต้นทุนของชีวิตในการได้มาซึ่งอำนาจการเงิน ตำแหน่งการงาน จนเกิดคำพูดที่ว่า “ไต่เต้า” หรือ “เต้าไต่”

สถาบันกระแสหลักใช้อำนาจที่แผ่มาในรูปของความรู้และเหตุผล เพื่อกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ ต่อ การควบคุมร่างกายผู้หญิง ในเรื่องความสวยความงาม เรื่องอนามัยเจริญพันธุ์ การกำหนดวิธีการคุมกำเนิด การกำหนดจำนวนบุตร วิธีการเลี้ยงดูทารก ร่างกายของผู้หญิงจึงเป็นจุดเชื่อมโยงกิจกรรมในชีวิตประจำวันและอำนาจของสถาบันทางสังคม (Foucault, 1980, p. 58 อ้างถึงใน ก้องสกุล กวินรวีกุล, 2545, น. 7) คุณสมบัติที่เกี่ยวกับผู้หญิง เกี่ยวกับความเป็นเมียและความเป็นแม่เป็นบทบาทหน้าที่ซึ่งสังคมแบบชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) บังคับหยิบยื่นให้กับผู้หญิง และควบคุมไปกับบทบาทดังกล่าว ผู้หญิงยังถูกจัดวางให้เป็นวัตถุทางเพศ [Sex Object] (Millett อ้างถึงใน เสนาะ เจริญพร, 2546, น. 38) ผู้หญิงต้องปรับเปลี่ยนสรีระของตนไปกับความคาดหวังของสังคม

การเมืองและเศรษฐกิจ ร่างกายผู้หญิงถูกใช้เพื่อประโยชน์และผลประโยชน์ของกระบวนการสร้างความหมาย ด้วยการสร้างภาพตัวแทนของสตรีของผู้หญิงให้เป็นแบบที่พึงปรารถนาของผู้ชาย ที่แฝงมาในรูปแบบของความรู้ อำนาจ นโยบายของรัฐ สถานการณ์ทางการเมือง เพื่อแทรกแซงเข้ามาบนเรือนร่างของผู้หญิง มีผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตและอัตลักษณ์ของผู้หญิง ผลิตซ้ำและตอกย้ำภาพเหล่านั้นด้วยวิธีการอันแยบยลให้กับผู้หญิงยุคแล้วยุคเล่า จนกลายเป็นที่ยอมรับในสังคม ภายใต้เงื่อนไขทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ เพื่อควบคุมการให้ความหมายต่ออวัยวะส่วนนี้ และการจำกัดพื้นที่ของผู้หญิง โดยผ่านสถาบันต่าง ๆ ของระบบสังคมชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) เช่น ครอบครัว ศาสนา การศึกษา การแพทย์ รัฐ เป็นต้น เนื่องจาก “เด้านม” เป็นความก้ำกึ่งระหว่างสัญลักษณ์ของความดี และความเลว เป็นความก้ำกึ่งระหว่างคุณค่าและตราบาป การปรากฏตัวของเด้านมในสถานะที่แตกต่างกัน จึงมีความหมายและคุณค่าที่ต่างกันไป

ด้วยความแยบยลและเคยชินกับระบบโครงสร้างสังคมแบบปิตาธิปไตย (Patriarchy) จึงทำให้ผู้หญิงไม่ตั้งคำถาม และไม่นิยามความหมายให้กับตัวเอง ทั้งที่ “เด้านม” เป็นเรื่องใกล้ชิดติดกับตัวของผู้หญิงทุกคน เป็นแหล่งอาหารของทารก (สำหรับผู้หญิงที่มีลูก) เป็นแหล่งของโรคภัยที่ผู้หญิงทุกคนมีสิทธิเป็นได้ และคร่าชีวิตในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก เป็นอวัยวะที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งขนาดและหน้าที่ในช่วงวัยของผู้หญิงตั้งแต่เป็นเด็ก เป็นสาวและวัยชรา เด้านมเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องอนามัยเจริญพันธุ์ เป็นจุดกำเนิดของชีวิต เป็นความต่อเนื่องของการดำรงเผ่าพันธุ์ แต่สังคมและสื่อมักเลือกนำเสนอภาพตัวแทนของ “เด้านม” ในมิติของความงาม สัญลักษณ์ของผู้หญิงที่เกี่ยวข้องกับความเป็นเมีย ความเป็นแม่ และเฉพาะเจาะจงกับผู้หญิงในช่วงวัยสาวเท่านั้น นิยามและความหมายที่สร้างขึ้นก็เกิดจากความคิดและจินตนาการแบบปิตาธิปไตย โดยผ่านสถาบันต่าง ๆ เช่น การเมือง สังคม ศาสนา (Gamble, 1999, p. 293)

“เด้านม” กลายเป็นพื้นที่ของการถ่ายโอนอำนาจและการสร้างความหมาย สร้างคุณค่าเพื่อตอบสนองโครงสร้างสังคมแบบปิตาธิปไตย (Patriarchy) และระบบทุนนิยม (Capitalism) ทำให้ภาพตัวแทน “เด้านม” ปรากฏตัวเฉพาะในเรื่องความสวยงามและเป็นวัตถุทางเพศเสียส่วนใหญ่ ผู้หญิงต้องนำร่างกายของตนไปผูกติดกับสิ่งดังกล่าว ภาพตัวแทน “เด้านม” ที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ จึงเป็นภาพที่ถูกครอบไว้ด้วยความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

สำหรับในสังคมไทย ซึ่งได้รับอิทธิพลทางความคิดจากการเปิดพื้นที่ โดยการรับอารยธรรมตะวันตกเข้ามาในปลายสมัยรัชกาลที่ 4 ทำให้วัฒนธรรมการแต่งกายของคนไทยเปลี่ยนไป ต้องปกปิดร่างกายด้วยเสื้อผ้าที่มีดัดขึ้น ทำให้ภาพผู้หญิงไทยที่เคยเปิดให้เห็นเด้านมหรือการเปลือยร่างกายส่วนบน กลายเป็นเรื่องที่ไม่สุภาพ ไร้อารยธรรม ทั้งที่สมัยนั้น “เด้านม” ไม่ได้มีการให้ความหมายในเชิงวัตถุทางเพศ แต่เมื่ออิทธิพลทางความคิดของตะวันตกเข้ามา ส่งผลให้มีการสร้างกฎเกณฑ์ที่

เกี่ยวกับเรื่องการแต่งกายอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะสตรีชั้นสูงในสมัยนั้นรับแฟชั่นการสวมใส่เสื้อชั้นใน (Corset) ที่ใช้สำหรับดันทรงให้ดูอวบอ้อม เพื่อผลทางการเมืองที่ทำให้ฝรั่งเห็นว่าไทยมีอารยธรรม (Civilized) กลายเป็นกฎเกณฑ์ที่ทำให้ผู้หญิงไม่กล้าเปลือยอกออกนอกบ้านได้เหมือนแต่ก่อน รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปตามวัฒนธรรมของชาวตะวันตก เรื่องเพศกลายเป็นเรื่องน่าอาย ที่ไม่ควรพูดถึง ทำให้ผู้หญิงยังไม่ตั้งคำถามที่เกี่ยวข้องกับร่างกายของตนเอง อาศัยความรู้ที่ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้กำหนด จึงต้องรับเอาความคิดและอำนาจที่แฝงมาในรูปแบบของความรู้แบบสมัยใหม่หรือความรู้แบบวิทยาศาสตร์เข้ามาใช้กับชีวิตตัวเอง โดยให้ความสำคัญกับเรื่องความสวยความงามมากกว่าเรื่องของสุขภาพ

จากสิ่งที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่า “เต้านม” มีคุณค่า ความหมายและเป็นสัญลักษณ์ที่แตกต่างกัน มีการช่วงชิงการให้ความหมายในรูปแบบต่าง ๆ โดยการสร้างภาพตัวแทนของ “เต้านม” จากองค์ความรู้แบบชายเป็นใหญ่ ร่างกายผู้หญิงกลายเป็นพื้นที่แห่งการปะทะของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคม เป็นพื้นที่ที่มีผู้ช่วงชิงการให้ความหมาย และการสร้างนิยามที่หลากหลายแตกต่างกันไปตามสภาพการณ์ในแต่ละยุคสมัย สุดท้ายแล้วใครคือผู้มีอำนาจและเป็นผู้สร้าง

สำหรับในงานวิจัยนี้ ผู้ศึกษาสนใจกระบวนการสร้างภาพตัวแทน “เต้านม” ที่เกิดขึ้นจากสถาบันกระแสหลัก ซึ่งแฝงมาในรูปแบบของความรู้ อำนาจและนโยบายกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่มีผู้ชายเป็นศูนย์กลางในการคิดและกำหนด ว่ามีกระบวนการสร้างและดำรงอยู่ได้อย่างไร มีความหมายต่อผู้หญิงอย่างไร และหากมองในมุมกลับด้วยองค์ความรู้แบบสตรีนิยม (feminism) โดยใช้ประสบการณ์ของผู้หญิงเป็นศูนย์กลางในการคิดและตอบปัญหา ผู้หญิงจะมีการนิยาม มีการถอดความหมายและสร้างความหมายใหม่ให้กับภาพตัวแทน “เต้านม” ได้อย่างไร

มูลเหตุจูงใจในการศึกษา

1. จากคำถามที่ว่า “เต้านมนี้เป็นของใคร?” (Who owns the breast?) ซึ่งเป็นคำถามที่ปรากฏในหนังสือ “A History of The Breast” โดย Marilyn Yalom นักวิชาการอาวุโสของสถาบันวิจัยแห่งมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ดเป็นผู้เขียน เป็นปรากฏการณ์จริงที่เกิดขึ้นในสังคม ที่มีผู้สร้างนิยามและให้ความหมายของ “เต้านม” ไปต่าง ๆ นานา โดยที่ตัวผู้หญิงมิได้เป็นผู้สร้างนิยามความหมายด้วยตัวเอง

2. ผู้หญิงควรให้ความสนใจกับเรื่องสุขภาพอนามัยของ “เต้านม” ไปพร้อม ๆ กับความสวยงามเพราะเป็นเรื่องใกล้ตัวของผู้หญิงทุกคน เป็นอวัยวะที่มีการเปลี่ยนแปลงในช่วงวัยของผู้หญิงตั้งแต่เป็นเด็ก เป็นสาว จนถึงวัยชรา และเป็นจุดที่บ่งบอก “ความเป็นหญิง” ไม่ว่าจะ

เป็น “หญิงโดยสรีระ” (Sex) หรือ “หญิงโดยเพศสภาพ” (Gender) คนส่วนใหญ่ให้ความสนใจเฉพาะแต่ในเรื่องความสวยงาม ทั้งที่ปัจจุบันนี้ อัตราการตายด้วยโรคมะเร็งเต้านมมีเพิ่มขึ้นทุกปี และยังไม่สามารถยืนยันได้แน่ชัดว่าเกิดจากสาเหตุใด ทางหนึ่งที่ดีที่สุดในช่วงนี้คือ ผู้หญิงควรหันมาดูแลเอาใจใส่ สังเกตและตรวจเต้านมด้วยตัวเอง เพื่อป้องกันโรคในระยะเริ่มต้น

3. เมื่อพูดถึงประเด็นสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ (Reproductive Health) ของผู้หญิงส่วนใหญ่จะมีการศึกษาและกล่าวถึง “มดลูก” ซึ่งเชื่อมโยงถึงปัญหาท้องไม่พร้อม การแท้ง ความปลอดภัยในการมีเพศสัมพันธ์ ฯลฯ แต่ยังไม่ค่อยมีผู้กล่าวถึง “เต้านม” ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของเรื่องสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ และเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของสตรี โดยเฉพาะสิทธิและพื้นที่ของหญิงที่ป่วยด้วยโรคมะเร็งเต้านม และหญิงที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ด้วยเหตุผลทั้ง 3 ประการนี้ นำมาซึ่งการวิจัยเรื่อง “รู้เท่าทันการเมืองเรื่อง เต้านม” ในประเด็นของการนำเสนอภาพตัวแทน (Representations) เต้านมที่สร้างจากโครงสร้างสังคมแบบชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) มีการหล่อหลอมด้วยความเชื่อและทัศนคติในสังคมจนกลายเป็นมายาคติ ทำให้ผู้หญิงถูกควบคุมร่างกายด้วยภาพตัวแทนที่ปรากฏในรูปแบบของความรู้ อำนาจ นโยบายทางการเมืองของรัฐ การศึกษา หรือแม้กระทั่งคำสอนทางศาสนา ที่สร้างและพัฒนาจนกลายเป็นองค์ความรู้ และถือปฏิบัติกันมายาวนาน หากใช้มุมมองจากตัวผู้หญิงเอง (View from the Insider) เป็นผู้สร้างภาพตัวแทน “เต้านม” ด้วยเสียงและประสบการณ์ของตนเอง ให้เป็นองค์ความรู้ นำไปสู่การก่อสร้างความหมายของ “เต้านม” ด้วยตัวผู้หญิงเอง ความหมายและคุณค่าที่เกิดขึ้นจะทำให้ผู้หญิงมีอำนาจและสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของตนได้อย่างไร ผู้หญิงจะมีศักยภาพในการดูแลสุขภาพของตัวเองได้อย่างไร

คำถามหลักในการศึกษา

1. สถาบันกระแสหลักมีกระบวนการสร้างภาพตัวแทนของ “เต้านม” อย่างไร
2. ผู้หญิงมีกระบวนการถอดความหมายภาพตัวแทน “เต้านม” ของตนเองอย่างไร
3. ปัจจัย/เงื่อนไขที่ทำให้ผู้หญิงเกิดการสร้างพลังอำนาจ และปัจจัย/เงื่อนไขของการถูกกดทับศักยภาพ ต่อการสร้างความหมายของภาพตัวแทน “เต้านม” คืออะไร

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาภาพตัวแทน “เต้านม” ที่สร้างโดยสถาบันกระแสหลัก และโดยตัวผู้หญิงเอง
2. เพื่อศึกษากระบวนการให้ความหมายของภาพตัวแทน “เต้านม” จากตัวผู้หญิงเอง
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัย/เงื่อนไขที่ทำให้เกิดการสร้างพลังอำนาจ และปัจจัย/เงื่อนไขของการถูกกดทับศักยภาพ ในการสร้างความหมายของภาพตัวแทน “เต้านม” โดยตัวผู้หญิงเอง

ขอบเขตและวิธีการศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง “รู้เท่าทันการเมืองเรื่อง เต้านม” ผู้ศึกษาได้แบ่งขอบเขตการศึกษาออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ศึกษาจากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research)
2. ศึกษาจากการสัมภาษณ์ตัวแทนของผู้หญิง 2 กลุ่ม คือ
 - 2.1 ผู้หญิงที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ใน “กลุ่มนมแม่” จำนวน 2 คน
 - 2.2 ผู้หญิงที่เป็นโรคมะเร็งเต้านม 3 คน โดยการสัมภาษณ์ 2 คน และศึกษาจากหนังสือ เรื่อง “เมื่อฉันรู้ว่าตัวเองเป็นมะเร็ง” ที่เขียนจากประสบการณ์จริงของคุณสุภาพร พงศ์พฤกษ์

วิธีการศึกษา

1. ศึกษาจากการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความ โฆษณา และการสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต จากหัวข้อที่มีภาพและข้อความเกี่ยวกับเรื่อง “เต้านม” ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทสัมภาษณ์ รายงานกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคลหรือกลุ่มที่เป็นกรณีศึกษา เช่น บทสัมภาษณ์ของผู้หญิงที่อยู่ในกลุ่มนมแม่ ศึกษาจากหนังสือเรื่อง “เมื่อฉันรู้ว่าตัวเองเป็นมะเร็ง” ของคุณสุภาพร พงศ์พฤกษ์ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ภาพตัวแทนของ “เต้านม” ในบริบทต่าง ๆ
2. ศึกษาจากการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มเป้าหมายของผู้หญิง 2 กลุ่ม โดยใช้การสัมภาษณ์ (Interview) และการเข้าไปมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในกิจกรรมของผู้หญิงทั้ง 2 กลุ่ม แนวคำถามในการสัมภาษณ์ของแต่ละกลุ่มจะแตกต่างกันไปตามประเด็นที่ผู้วิจัยจัดเตรียมไว้ คำถามที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นคำถามแบบปลายเปิดที่เน้นการบอกเล่าประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม จากตัวแทนของผู้หญิงทั้ง 2 กลุ่มนี้

การศึกษาเรื่อง รู้เท่าทันการเมืองเรื่อง “เด้านม” นี้ อยู่ภายใต้แนวคิด 3 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีภาพตัวแทน (Representation)
2. ทฤษฎีสตรีนิยม (Feminism Theories)
3. ทฤษฎีวาทกรรม (Discourse)

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

1. ภาพตัวแทน (Representation) คือ การเสนอภาพที่เป็นตัวแทนของสิ่งต่าง ๆ ในสังคมที่อิงอยู่กับวัฒนธรรม ค่านิยม อุดมการณ์ เป็นตัวกำหนดความคิดและพฤติกรรมของคนในสังคม สำหรับในงานวิจัยนี้หมายถึง การเสนอภาพที่เป็นตัวแทนของ “เด้านม” ที่ปรากฏและถูกนำเสนอทั้งในรูปแบบของข้อความและรูปภาพ

2. กระบวนการสร้างภาพตัวแทน เป็นการคัดเลือกคุณลักษณะเด่นบางอย่างบางประการของคน สิ่งของ มาขบขันให้โดดเด่น มีชีวิตชีวา เข้าใจง่าย และนำมาจัดวางให้สัมพันธ์กับสิ่งอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความหมายและคุณค่าขึ้น สำหรับในงานวิจัยนี้หมายถึงกระบวนการสร้างภาพตัวแทน “เด้านม” จากสถาบันกระแสหลัก ซึ่งเน้นลักษณะเด่นบางอย่างทั้งในเชิงรูปธรรมและนามธรรม

3. สถาบันกระแสหลัก หมายถึง สถาบันที่มีผู้ชายเป็นศูนย์กลางของอำนาจ เป็นความคิดแบบชายเป็นใหญ่ และเป็นสถาบันที่ผู้ชายมีอำนาจเหนือกว่าผู้หญิง สำหรับในงานวิจัยนี้หมายถึงสถาบันที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจ สังคม การแพทย์ การเมือง และ วัฒนธรรม เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการแพทย์ สถาบันสื่อ เป็นต้น

4. วาทกรรม (Discourse) เป็นการให้ความหมายกับสิ่งต่าง ๆ ในสังคม ด้วยกระบวนการสถาปนา (Constitute) อัตลักษณ์ (Identity) ของสรรพสิ่งให้ปรากฏขึ้นในสังคม โดยสามารถเปลี่ยนแปลงและสร้างไปได้เรื่อย ๆ จากสถาบันหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน อาจเป็นข้อความหรือคำพูดที่ผลิตขึ้นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จากสังคมยุคหนึ่ง ๆ ตลอดถึงปฏิบัติการทางสังคมที่เกี่ยวข้อง โดยสิ่งที่อยู่เบื้องหลังของวาทกรรมคือ “อำนาจและความรู้” สำหรับ ในงานวิจัยนี้หมายถึงการสร้างชุดของความหมายที่เกี่ยวกับภาพตัวแทนและความหมายของ “เด้านม”

5. การเมือง (Politics) ในความหมายของสตรีนิยม หมายถึง การเมืองเรื่องเพศ (Sexual Politics) ซึ่งเป็นเรื่องของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ถูกกำหนดด้วยคุณค่าและความหมายบางอย่าง ที่อยู่บนโครงสร้างทางอำนาจระหว่างชายหญิง และเป็นความสัมพันธ์ในทุกรูปแบบ สำหรับในงานวิจัยนี้หมายถึงการช่วงชิงการให้นิยามและความหมาย ที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง “เด้านม” ทั้งในทางรูปธรรมและนามธรรม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รับรู้ถึงกระบวนการสร้างภาพตัวแทน “เต้านม” จากสถาบันกระแสหลัก
2. เพื่อให้ผู้หญิงได้รู้เท่าทันต่อความสัมพันธ์เชิงอำนาจชายหญิงที่แฝงมาในรูปแบบของความรู้ การให้ความหมายและคุณค่ากับภาพตัวแทน “เต้านม” จากระบบโครงสร้างปิตาธิปไตย
3. เป็นประโยชน์ทางวิชาการด้านสตรีนิยม ที่ใช้ประสบการณ์และเสียงของผู้หญิงเป็นศูนย์กลางในการศึกษา การตั้งคำถาม การแก้ปัญหา โดยให้ผู้หญิงเป็นฐานในการรวบรวมความรู้ และการนิยามความหมายจากตัวผู้หญิงเอง ซึ่งเป็นการวิเคราะห์สังคมจากมุมมองของผู้หญิง